OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

16.11.2022

LsN Tanja Innanen

Lakivaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS 106/2022 VP EDUSKUNNALLE LAEIKSI RIKOSREKISTERITIETOJEN SÄILYTTÄMISESTÄ JA LUOVUTTAMISESTA SUOMEN JA MUIDEN EUROOPAN UNIONIN JÄSENVALTIOIDEN VÄLILLÄ ANNETUN LAIN JA SIIHEN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA; TÄYDENNYS OIKEUSMINISTERIÖN VASTINEESEEN

Lakivaliokunta on 16.11.2022 pidetyssä vastinekuulemisessa pyytänyt oikeusministeriöltä lisäselvitystä hallintovaliokunnan lausunnossaan 26/2022 vp esittämästä pyynnöstä, että lakivaliokunta arvioisi ECRIS-TCN-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohdan kahden vaihtoehdon toteuttamiskelpoisuudesta sekä ECRIS-TCN-järjestelmän käytöstä myös esimerkiksi viisumimenettelyissä, menettelyissä kansalaisuuden saamiseksi sekä maahanmuuttomenettelyissä mukaan lukien turvapaikkamenettelyt.

ECRIS-TCN-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohdan kahden vaihtoehdon toteuttamiskelpoisuus

Vastinekuulemisessa on erityisesti noussut esiin kysymys, jäävätkö sormenjälkitiedot ottamatta kolmannen maan kansalaiselta, joka on syyllistynyt seksuaalirikokseen, josta on saatu sakkorangaistus taikka alle kuuden kuukauden vapausrangaistus.

Kuten oikeusministeriön vastineessa on todettu, asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan **i alakohdan** mukaan ECRIS-TCN-järjestelmään tallennetaan ensinnäkin **sormenjälkitiedot, jotka on otettu kansallisen lainsäädännön mukaisesti rikosasian käsittelyn yhteydessä eli kaikki kolmannen maan kansalaiselta esitutkinnan**

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

aikana kerätyt sormenjälkitiedot. Tämä tarkoittaa, että **kaikki esitutkintaviranomaisen pakkokeinolain 9 luvun 3 §:n nojalla keräämät kolmannen maan kansalaisen sormenjälkitiedot tallennetaan ECRIS-TCN-järjestelmään.**

Kyseisen 3 §:n mukaan poliisimies saa ottaa rikoksesta epäillystä tunnistamista, rikoksen selvittämistä ja rikoksentekijöiden rekisteröintiä varten muun ohella sormenjäljet. Kuten hallituksen esityksen s. 13 on todettu, **sormenjälkien ottamisen edellytyksiä ei ole sidottu tutkittavana olevan rikoksen törkeysasteeseen, joten tässä suhteessa ne voidaan ottaa epäillystä, kun on syytä epäillä hänen syyllistyneen tutkittavana olevaan rikokseen.** Pakkokeinon käyttämisessä on kuitenkin huomioitava pakkokeinolain 1 luvun mukaiset **suhteellisuus-, vähimmän haitan ja hienotunteisuusperiaatteet**. Pakkokeinolain 1 luvun 2 §:n mukaan pakkokeinoja saadaan käyttää vain, jos pakkokeinon käyttöä voidaan pitää puolustettavana ottaen huomioon tutkittavana olevan rikoksen törkeys, rikoksenselvittämisen tärkeys sekä rikoksesta epäillylle tai muille pakkokeinon käytöstä aiheutuva oikeuksien loukkaaminen ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Lisäksi **rikosasioiden tietosuojalain 11 §:ssä säädetään rajoituksista**, jotka koskevat muun muassa kaikkea sormenjälkitietojen käsittelyä rikosasioissa. Pykälän 2 momentin mukaisesti biometristen henkilötietojen käsittely on sallittu vain, jos se on välttämätöntä, rekisteröidyn oikeuksien turvaamisen edellyttämät suojatoimet on toteutettu ja jos: 1) käsittelystä säädetään laissa; 2) kyse on rikosasian käsittelystä syyttäjäntoimessa tai tuomioistuimessa; 3) rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeän edun suojaaminen edellyttää sitä; tai 4) käsittely koskee tietoja, jotka rekisteröity onnimenomaisesti saattanut julkisiksi.

Mainitun **i alakohdan lisäksi ECRIS-TCN-järjestelmään tallennetaan 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohdan** mukaan vähintään jommankumman seuraavan perusteen nojalla otetut sormenjälkitiedot:
— kun kolmannen maan kansalainen on tuomittu vähintään kuuden kuukauden vankeusrangaistukseen;
tai
— kun kolmannen maan kansalainen on tuomittu rikoksesta, josta voidaan määrätä jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti enimmillään vähintään 12 kuukauden vankeusrangaistus.

Kyseisen ii alakohdan osalta esityksessä ehdotetaan, että sormenjälkitiedot tallennettaisiin ensimmäisen minimivaihtoehdon mukaisesti (ehdotettu pakkokeinolain 9 luvun 3 a §).

Kolmannen maan kansalaisen sormenjälkitietoja tallennettaisiin esityksen mukaan näin ollen ECRIS-TCN-järjestelmään sekä i alakohdan mukaisesti että ii alakohdan ensimmäisen vaihtoehdon mukaisesti. Tallentamisesta ehdotetaan säädettäväksi 1. lakiehdotuksen 13 a §:n 1 momentin 3 kohdassa.

Mainitulla **i alakohdan mukaisella perusteella sormenjälkitietoja tullaan käytännössä tallentamaan laajemmin kuin ii alakohdan valinnaisen ensimmäisen minimivaihtoehdon nojalla.** Tämä johtuu siitä, että Poliisihallitus on todennut lausunnossaan, että vankeusuhkaisista teoista epäillyiltä kolmansien maiden kansalaisilta sormenjäljet otetaan pääsääntöisesti aina jo esitutkinnassa. Tämän johdosta Poliisihallitus on arvioinut uuden pakkokeinolain 9 luvun 3 a §:n mukaisen tehtävän olevan määrältään pieni.

Ottaen huomioon Poliisihallituksen ilmoittaman sormenjälkitietojen keräämisen laajuuden pakkokeinolain voimassa olevan 9 luvun 3 §:n nojalla, selvänä voidaan pitää, että kolmannen maan kansalaisten sormenjälkitiedot kerätään seksuaalirikoksista epäillyiltä esitutkinnan aikana, jos kyse on vankeusuhkaisista teoista. Tiedot tallen-

nettaisiin ECRIS-TCN-järjestelmään 1. lakiehdotuksen 13 a §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla. Esitutkintaviranomaisten noudattama käytäntö täyttää asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohdan toisen vaihtoehdon mukaiset edellytykset.

Jos sormenjälkitietoja haluttaisiin kerätä ja tallentaa tiettyjen tunnusmerkistöjen osalta laajemmin kuin asetus edellyttää, tämä edellyttää uutta lainvalmistelua ja pakkokeinolain muuttamista, eikä se ole toteutettavissa tämän esityksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä. Jos pakkokeinolain 9 luvun 3 §:n sääntelyä muutoin pidetään puutteellisena, sen uudistaminen on perustelua erillisessä lainvalmisteluhankkeessa, eikä ole toteutettavissa EU-lainsäädännön täytäntöönpanon eduskuntakäsittelyn yhteydessä.

Myös asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohdan vaihtaminen ensimmäisestä vaihtoehdosta toiseen vaihtoehtoon olisi suuri periaatteellinen muutos. Tämä vaatisi uutta lainvalmistelua ja harkintaa, eikä se ole myöskään toteutettavissa tämän esityksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä. Tämä tarkoittaisi, ettei lainsäädäntöä saataisi voimaan ennen ECRIS-TCN-järjestelmän testiajoja ja käyttöönottoa.

Ehdotettu sääntelymälli täydentää hyvin pakkokeinolain nykyistä sääntelyä puuttumatta pakkokeinolain keskeisiin periaatteisiin ja sen merkittäviin säännöksiin. Käytännössä se edellä mainituin tavoin kuitenkin takaa laajan sormenjälkitietojen keräämisen kolmannen maan kansalaisilta pakkokeinolain voimassa olevien säännösten mahdollistamalla tavalla.

Kuten oikeusministeriön vastineessa on todettu, ehdotettu ratkaisu on **perustuslakivaliokunnan lausunnon 53/2017 vp mukainen**. Lausunnossa perustuslakivaliokunta piti Suomen ensisijaista neuvottelukantaa, jonka mukaan on perusteltua, että ECRIS-TCN-järjestelmään talletetaan sormenjälkitiedot, jos ne on kerätty kansallisen lainsäädännön mukaisesti rikosprosessin aikana ja **henkilö on tuomittu vapausrangaistukseen**, **valtiosääntöisesti perusteltuna**. Perustuslakivaliokunta totesi mainitussa lausunnossa minimisääntelyn osalta myös, että valtioneuvoston ei kuitenkaan tule hyväksyä sellaisia vaihtoehtoja, jotka merkitsisivät olennaisesti laajempaa sormenjälkitietojen tallettamista ja keräämistä ja siten yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa huonommin turvaavia sääntelyitä. **Oikeusministeriö toteaa, että toisen vaihtoehdon valitseminen minimi-sääntelyn pohjaksi kattaisi myös tekoja, joista seuraa sakkorangaistus.**

Kuten oikeusministeriön vastineessa on todettu, keskeistä tallentamisvelvollisuuden kannalta on, että kyse on rikosasioihin liittyvistä arkaluonteisista henkilötiedoista. Sormenjälkitiedot kuuluvat lisäksi rikosasioiden tietosuojalain 11 §:ssä ja tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin. Ensimmäisen vaihtoehdon mukainen säännös rajoittaisi paremmin sormenjälkitietojen tallentamisen ja keräämisen siihen laajuuteen, joka on välttämätöntä ECRIS-yhteistyön näkökulmasta ja muutoinkin oikeasuhtaista ja hyväksyttävää.

Sisäministeriöllä, Poliisihallituksella, Rajavartiolaitoksella ja Tullilla ei ole ollut lausunnoissaan huomautettavaa ehdotettuun sääntelyyn, eikä sen toimivuuteen. Myös toisen minimivaihtoehdon valitseminen olisi tarkoittanut, että myös sen osalta olisi tullut lisäksi säätää jälkikäteisestä sormenjälkien keräämisestä.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaisesti siltä osin kuin ECRIS-TCN-asetus mahdollistaa kansallisia ratkaisuja, lakiehdotuksissa on ehdotettu käytettäväksi liikkumavaraa siten, että perus- ja ihmisoikeuksiin puuttuisiin ainoastaan siinä laajuudessa kuin se on välttämätöntä asetuksen täytäntöönpanon kannalta. Ottaen

huomioon sormenjälkitietojen arkaluonteisuus, ehdotuksissa on pyritty noudattamaan henkilötietojen käsittelyn minimointiperiaatetta ja perusoikeuksiin liittyvää oikeasuhtaisuuden vaatimusta.

Ehdotettu sääntely on riittävä tehokkaan ECRIS-yhteistyön mahdollistamiseksi sekä asetuksen säännösten mukainen.

Oikeusministeriö viittaa myös tietosuojavaltuutetun antamaan lausuntoon (s. 2), jonka mukaan ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyn minimointivaatimus on pidettävä tarkoituksenmukaisena, että pakkokeinolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, joiden nojalla kolmannen maan kansalaiselta voitaisiin ottaa ECRIS-TCN-asetuksessa säädettyä tarkoitusta varten sormenjäljet, jos hänet olisi lainvoimaisesti tuomittu vähintään kuuden kuukauden vankeusrangaistukseen ja sormenjälkiä ei olisi otettu jo rikoksen esitutkinnassa. Ehdotus vastaisi ECRIS-TS:n asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohdan osalta ensimmäistä vaihtoehtoa, jonka katsotaan johtavan rajoitetumpaan sormenjälkien keräämiseen.

Oikeusministeriö vielä viittaa professori Voutilaisen antamaan lausuntoon (s. 1), jossa todetaan, että sormenjälkitietojen tallentamista koskevaa liikkumavarasäännöstä voidaan pitää oikeasuhtaisena ja hyväksyttävänä suhteessa niihin tarkoituksiin, joissa tietoja käytetään henkilön henkilöllisyyden varmentamiseksi.

Oikeusministeriö katsoo, että ei ole perusteita muuttaa esityksessä ehdotettua sääntelyä.

ECRIS-TCN-järjestelmän käyttö myös esimerkiksi viisumimenettelyissä, menettelyissä kansalaisuuden saamiseksi sekä maahanmuuttomenettelyissä mukaan lukien turvapaikkamenettelyt

Lakivaliokunnalle toimitetuissa lausunnoissa ei otettu kantaa ECRIS-TCN-järjestelmän käyttöön myös esimerkiksi viisumimenettelyissä, menettelyissä kansalaisuuden saamiseksi sekä maahanmuuttomenettelyissä mukaan lukien turvapaikkamenettelyt. Hallintovaliokunta on nostanut asian esiin lausunnossaan 26/2022 vp ja todennut, että ”ECRIS-yhteistyössä tehtävä rikosrekisteritietojen vaihto koskee erityisesti rikosasian käsittelyä. Myös tietyistä muista käyttötarkoituksista on säädetty. Näistä keskeisin on rikostaustan tarkistaminen lasten kanssa työskentelyä tai vapaaehtoisena toimimista varten. Esityksen mukaan ECRIS-TCN-järjestelmää käytettäisiin samoihin käyttötarkoituksiin kuin voimassa olevassa ECRIS-yhteistyössä. Valiokunnan käsityksen mukaan ECRIS-TCN-asetus mahdollistaisi ECRIS-TCN:n käytön myös esimerkiksi viisumimenettelyissä, menettelyissä kansalaisuuden saamiseksi sekä maahanmuuttomenettelyissä mukaan lukien turvapaikkamenettelyt. Hallituksen esitykseen ei kuitenkaan sisälly ehdotuksia, jotka mahdollistaisivat ECRIS-TCN:n käytön tällaisiin tarkoituksiin Suomessa.”. Hallintovaliokunta ei näin ollen ole esittänyt asiassa muutosehdotuksia, eikä pyytänyt lakivaliokuntaa arvioimaan asiaa, vaan ainoastaan todennut esityksen sisällön. Tämän johdosta oikeusministeriön vastineessa ei otettu asiaan kantaa.

Kuten hallintovaliokunta on todennut, ECRIS-TCN-asetuksen 7 artiklassa säädetään, mihin tarkoituksiin ECRIS-TCN-järjestelmää voidaan käyttää. Artiklan 1 kohdan mukaan keskusviranomaisten on käytettävä ECRIS-TCN:ää niiden jäsenvaltioiden tunnistamiseksi, joilla on rikosrekisteritietoja tietystä kolmannen maan kansalaisesta, tietojen saamiseksi aikaisemmista tuomioista ECRISin kautta silloin, kun kyseistä henkilöä koskevia rikosrekisteritietoja pyydetään asianomaisessa jäsenvaltiossa tätä henkilöä koskevaa *rikosasian käsittelyä varten* tai jotakin

seuraavassa mainittua tarkoitusta varten, jos siitä on säädetty kansallisessa lainsäädännössä ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti:

— henkilön oman rikosrekisterin tarkistaminen tämän pyynnöstä;
— turvallisuusselvitykset;
— lisenssin tai luvan saaminen;
— työnhakijaa koskeva taustaselvitys;
— taustaselvitys sellaista vapaaehtoistoimintaa varten, jossa ollaan suoraan ja säännöllisesti tekemisissä lasten tai haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden kanssa;
— viisumimenettelyt, menettelyt kansalaisuuden saamiseksi, maahanmuuttomenettelyt, mukaan lukien turvapaikkamenettelyt; ja
— hankintasopimuksiin ja julkisiin pätevyystutkintoihin liittyvät tarkistukset.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltion, joka päättää, jos siitä on säädetty kansallisessa lainsäädännössä ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti, käyttää ECRIS-TCN:ää muihin kuin 1 kohdassa esitettyihin tarkoituksiin aikaisempia tuomioita koskevien tietojen saamiseksi ECRISin kautta, on ilmoitettava tällaiset muut tarkoitukset ja tällaisten tarkoitusten kaikki muutokset komissiolle. Artiklan 2 kohta tarkoittaa, että myös *kaikki muut käyttötarkoitukset ovat mahdollisia, jos niistä ilmoitetaan komissiolle*.

Asia on selostettu hallituksen esityksen sivulla 22, 23 ja 29.

Oikeusministeriö korostaa, että **ECRIS-TCN-järjestelmässä ei säilytetä rikosrekisteritietoja**, vaan henkilöllisyyden määrittämistä koskevia tietoja, joiden perusteella voidaan selvittää, missä jäsenvaltioissa on kolmannen maan kansalaisia koskevia tietoja toisissa jäsenvaltioissa annetuista rikosrekisteriin merkityistä rikostuomioista. Kuten hallituksen esityksen s. 22 on todettu, asetuksen johdanto-osan 31 kappale sisältää keskeisen selvennyksen, jonka mukaan **ECRIS-TCN:n ilmoittaman osuman ei olisi sellaisenaan katsottava tarkoittavan sitä, että asianomainen kolmannen maan kansalainen on tuomittu ilmoitetuissa jäsenvaltioissa. Aiempien tuomioiden olemassaolo olisi vahvistettava ainoastaan asianomaisten jäsenvaltioiden rikosrekistereistä saatujen tietojen pohjalta.**

Varsinaisia rikosrekisteritietoja tullaan jatkossakin säilyttämään kansallisissa rikosrekistereissä ja niiden luovuttaminen toiseen jäsenvaltioon edellyttää kyseisen jäsenvaltion edellyttämää pyyntöä. Velvollisuudesta luovuttaa tietoja toiseen jäsenvaltioon säädetään EU-lainsäädännössä. Kansallinen lainsäädäntö voi mahdollistaa tietojen luovuttamisen EU-lainsäädäntöä laajemmin.

Oikeusministeriö viittaa lisäksi hallituksen esityksen s. 69 esitettyyn, jossa käsitellään Maahanmuuttoviraston asiaan liittyvää lausuntoa. Hallituksen esityksessä todetaan, että Maahanmuuttovirasto on esittänyt, että EU-rikosrekisterilakiin ehdotettuun uuteen 3 a lukuun lisättäisiin pykälä, joka mahdollistaisi Oikeusrekisterikeskukselle ECRIS-TCN:n käytön Maahanmuuttoviraston pyynnöstä menettelyissä kansalaisuuden saamiseksi sekä maahanmuuttomenettelyissä, mukaan lukien turvapaikkamenettelyt. Esitysluonnoksen ECRIS-TCN-asetuksen 7 artiklan yhteydessä oli todettu, että ECRIS-puitepäätöstä täytäntöön pantaessa Suomessa päädyttiin säätämään rikosrekisteritietojen luovuttamisesta Suomesta toiseen jäsenvaltioon muuta tarkoitusta kuin rikosasian käsit-

telyä varten vain siltä osin kuin EU-sääntely edellytti tietojen pyytämistä tai luovuttamista. Ratkaisu vastasi lakivaliokunnan lausunnossaan 17/2006 vp esittämää kantaa, jossa se on suhtautunut varauksellisesti säännöksiin, joiden perusteella tietoja voidaan luovuttaa myös muulla perusteella kuin rikosasian käsittelyä varten (HE 1/2012 vp, s. 28).

Hallituksen esityksessä lisäksi todetaan, että työryhmän ehdotuksessa oli vastaavasti pidetty perusteltuna, että muiden käyttötarkoitusten kuin rikosasian käsittelyn osalta ECRIS-TCN:ää käytettäisiin Suomessa vain niissä tilanteissa, joissa ECRIS-puitepäätös tai muu EU-sääntely velvoittaa ECRIS-yhteistyössä pyytämään rikosrekisteritietoja toisesta jäsenvaltiosta taikka tehdyn pyynnön nojalla rikosrekisteritietojen luovuttamiseen Suomeen. **ECRIS-TCN:n käyttö sellaisiin käyttötarkoituksiin, joissa ECRIS-puitepäätös tai muu EU-sääntely ei velvoita ECRIS-yhteistyössä pyytämään rikosrekisteritietoja toisesta jäsenvaltiosta taikka tehdyn pyynnön nojalla rikosrekisteritietojen luovuttamiseen Suomeen, aiheuttaisi perusteetonta hallinnollista taakkaa, koska varsinaisia rikosrekisteritietoja ei kuitenkaan todennäköisesti saataisi toisesta jäsenvaltiosta.** Tämä peruste koskee myös Maahanmuuttoviraston esittämiä käyttötarkoituksia. **Pelkkä ECRIS-TCN:n käytön mahdollistava säännös ei turvaisi rikosrekisteritietojen saamista toisesta jäsenvaltiosta, vaan varsinaisten rikosrekisteritietojen luovuttamisvelvollisuus toisesta jäsenvaltiosta edellyttäisi ECRIS-puitepäätöksen muuttamista.** Työryhmä on sille asetetussa aikataulussa pystynyt ehdottamaan vain välttämättömiä säännösmuutoksia, joita ECRIS-TCN sääntely aiheuttaa. Myös muilla viranomaisilla, joilla on esimerkiksi rikosrekisterilain 4 a §:n nojalla oikeus saada rikosrekisteritietoja, voi olla vastaavia tarpeita saada rikosrekisteritietoja toisista jäsenvaltioista kuin Maahanmuuttovirastolla. Myöskään näitä tarpeita työryhmällä ei ole asetetussa aikataulussa ollut mahdollisuutta selvittää, koska se olisi edellyttänyt laajaa selvitystyötä. Esityksessä ei ole lausunnon perusteella laajennettu ECRIS-TCN-yhteistyön piiriin kuuluvia aloja, vaan on pidetty tässä vaiheessa **perusteltuna työryhmän tekemää linjausta muiden käyttötarkoitusten kuin rikosasian käsittelyn osalta, että ECRIS-TCN:ää käytettäisiin Suomessa vain niissä tilanteissa, joissa ECRIS-puitepäätös tai muu EU-sääntely velvoittaa ECRIS-yhteistyössä pyytämään rikosrekisteritietoja toisesta jäsenvaltiosta taikka tehdyn pyynnön nojalla rikosrekisteritietojen luovuttamiseen Suomeen.** Oikeusministeriö toteaa lisäksi, että velvollisuudesta luovuttaa rikosrekisteritietoja toiseen jäsenvaltioon ECRIS-yhteistyössä muihin käyttötarkoituksiin voitaisiin ECRIS-puitepäätöksen lisäksi säätää myös muussa EU-säädöksessä.

Oikeusministeriö viittaa lisäksi hallituksen esityksen s. 5 ja 6, jossa todetaan, että ECRIS-TCN-asetukseen on tehty muutoksia usealla sen jälkeen hyväksytyllä asetuksella. Nämä ECRIS-TCN-asetuksen muuttamiseen liittyvät kansalliset lainsäädäntötarpeet arvioidaan erikseen kyseisiä asetuksia koskevien, jäljempänä selostettavien lainsäädäntöhankkeiden yhteydessä. Tällaisina hankkeina on hallituksen esityksessä mainittu muun ohella **Euroopan matkustustieto- ja -lupajärjestelmä (ETIAS) ja VIS-järjestelmän on uudistaminen. Lisäksi neuvoteltavana on kolmansien maiden kansalaisten seulonta ulkorajoilla.** Oikeusministeriön tiedon mukaan nämä hankkeet eivät koske kansalaisuutta taikka oleskelulupa-asiaa.

Hallituksen esityksen jaksossa Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys s. 87 on todettu, että ECRIS-TCN-asetuksen 7 artikla jättää kansallista harkintavaltaa sen osalta, missä laajuudessa ECRIS-TCN:ää voidaan käyttää niiden jäsenvaltioiden tunnistamiseksi, joilla on rikosrekisteritietoja. Esityksessä ehdotetaan, että ECRIS-TCN-järjestelmään tehtävät haut sallittaisiin rikosasian käsittelyn (13 d §) lisäksi vain niissä tilanteissa, joissa EU-sääntely velvoittaa ECRIS-yhteistyössä pyytämään rikosrekisteritietoja toisesta jäsenvaltiosta taikka tehdyn pyynnön nojalla luovuttamaan rikos-rekisteritietoja Suomeen (13 e–13 g §). Sallittavilla hauilla varmistettaisiin

kolmannen maan kansalaisen luotettava tunnistaminen näissä tapauksissa, mutta ei laajennettaisi biometristen tietojen käsittelytarkoituksia pidemmälle.

Edellä mainituin perustein oikeusministeriö ei näe perustetta muuttaa esityksessä ehdotettua sääntelyä.

Saatavissa olevat tilastotiedot kansalaisuudesta ja oleskelulupa-asioista

Oikeusrekisterikeskuksen saatavilla ovat tilastotiedot **ECRIS-järjestelmässä tehdyistä tiettyä käyttötarkoitusta varten tehdyistä tietokyselyistä** siltä osin kuin järjestelmään on luotu kyseistä kyselyä koskeva koodi. ECRIS-tiedonvaihdossa on tällä hetkellä käytössä koodi ”*Request for changing nationality/Kysely kansalaisuuden vaihtamista varten*”.

Järjestelmässä ei ole oleskelulupa-asiaa koskevaa koodia. Järjestelmä sisältää kuitenkin esimerkiksi yleisen koodin ”*Pyyntö hallinnolliseen tarkoitukseen*”, jota käyttämällä voitaneen kysyä myös oleskelulupa-asiaa.

Vuonna 2021 lähettyjen ECRIS-kyselyiden määrä **kaikkien jäsenvaltioiden osalta kansalaisuuden vaihtamista varten** oli 8418. Vuoden 2022 osalta puolen vuoden (tammi-kesäkuu 2022) määrä on 5595. Pääsääntöisesti kansalaisuutta koskevia kyselyitä lähettävät Saksa, Portugali ja Hollanti. Yksittäisiä pyyntöjä lähettävät Liettua ja Itävalta. Ehdottomasti suurin osa kyselyistä tällä perusteella on lähetetty Saksasta.

Vuonna 2021 **koko EU:n alueella** (pois lukien siis Yhdistynyt kuningaskunta) lähetettiin **kaikkien käyttötarkoitusten osalta** yhteensä 957 208 ECRIS-kyselyä toisiin jäsenvaltioihin.

Tilastotietoja **ei ole saatavilla siitä, kuinka moni jäsenvaltio vastaa kansalaisuuden vaihtamista koskeviin kyselyihin**.

Suomeen tulleiden ECRIS-kyselyiden määrä **kansalaisuuden vaihtamista varten** oli vuonna 2020 Saksasta (20 kpl) ja Hollannista (2 kpl); vuonna 2021 Saksasta (25 kpl), Hollannista (10 kpl) ja Portugalista (2 kpl), ja tänä vuonna saapuneissa Itävallasta (1 kpl), Saksasta (20 kpl), Hollannista (7 kpl) ja Portugalista (5 kpl).

Suomen osalta vuoden 2021 aikana saapui **kaikkien käyttötarkoituksien osalta** 5262 ECRIS-kyselyä ja Suomesta lähetettiin 3759 ECRIS-kyselyä vuoden aikana.

Voimassa olevan lainsäädännön nojalla kyseisiin pyyntöihin ei ole Suomessa vastattu.

Muille jäsenvaltioille tehty kysely kansalaisuudesta ja oleskelulupa-asioista

Oikeusministeriö on hallintovaliokunnan lisälausuntopyynnön johdosta lähettänyt kaikille muille jäsenvaltioille kyselyn, jossa tiedustellaan:

1) jos ECRIS-TCN-asetusta täydentävä kansallinen lainsäädäntö on hyväksytty, liittyen asetuksen 7 artiklaan mahdollistaako kansallinen lainsäädäntö ECRIS-TCN:n käytön kansalaisuutta tai oleskelulupa-asiaa varten?;

2) jos ECRIS-TCN-direktiivin täytäntöönpanolainsäädäntö on kansallisesti hyväksytty, liittyen direktiivin 1 artiklan 5 kohdan b alakohtaan (ECRIS-puitepäätöksen uusi 7 artiklan 4 a kohta) salliiko tai velvoittaako kansallinen lainsäädäntönne luovuttamaan kolmannen maan kansalaista koskevia rikosrekisteritietoja pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle kansalaisuutta tai oleskelulupa-asiaa varten?

3) liittyen ECRIS-puitepäätöksen 7 artiklan 2 ja 4 alakohtaan salliiko tai velvoittaako kansallinen lainsäädäntönne luovuttamaan Euroopan unionin kansalaista koskevia rikosrekisteritietoja pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle kansalaisuutta tai oleskelulupa-asiaa varten?

4) mikä on kansallinen kantanne siihen, tulisiko EU-lainsäädännössä säätää velvoite luovuttaa rikosrekisteritietoja pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle kansalaisuutta tai oleskelulupa-asiaa varten?

5) onko jäsenvaltiossanne muuta oikeudellista sääntelyä kuin ECRIS-sääntelyä, joka mahdollistaa rikosrekisteritietojen saamisen toisesta jäsenvaltiosta kansalaisuutta tai oleskelulupa-asiaa varten?

Kyselyyn vastasi 1 jäsenvaltio (Unkari). Unkari vastasi kielteisesti kysymyksiin 1-3. Kysymyksen 4 osalta Unkari totesi, että tässä vaiheessa sillä on (kielteinen) tutkiva lähestymistapa kysymykseen. Kysymykseen 5 Unkari vastasi myönteisesti.

Oikeusministeriö toteaa, että tavanomaisesti jäsenvaltiot tiedustelevat toisiltaan voimassa olevan lainsäädännön sisältöä, jolloin yleensä tietojen toimittamiselle asetetaan kolmen viikon määräaika.